СВОБОДА
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 197. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 25-го серпня 1937. VOL. XLV. No. 197. Jersey City, N. J., Wednesday, August 25, 1937. THREE CENTS

АМЕРИКА ВІДВЕРТАЄ ЯПОНІЮ І КИТАЙ ВІД ВІЙНИ

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Гол подав представникам преси заяву, в якій означив відношення Злучених Держав до подій на Далекім Сході. Він і тепер не заявив, що між Китаєм і Японією є війна. Навпаки, він взивав обидві держави, щоб не допустили між собою до війни. А далі підкреслив, що теперішня адміністрація не держиться політики відокремлення, але теж не хоче вмішуватись у чужинецькі конфлікти. Зате бажалаб Америка кооперувати з іншими державами у справах світового замирення. Та, зазначив Гол, події в Китаю розвиваються в такий спосіб, що уряд мусить заявити, що він боронитиме там американських горожан перед невідповідальними виступами ніким неконтрольованої товпи. До цього треба ще додати, заявив Гол, що відносини на Далекім Сході є того роду, що виходять поза інтереси Злучених Держав, а стають спільним інтересом усіх держав. Ось так треба дивитись на боротьбу між Японією і Китаєм. І треба не тільки Америці, але й усім іншим державам змагати до того, щоб не допустити до справжньої війни між Японією і Китаєм.

НЕ ХОЧУТЬ ІНТЕРВЕНЦІЇ УРЯДУ.

ВАШИНГТОН. — Моряки знад Тихого океану не хочуть, щоб федеральний уряд допомагав їм добиватись кращої заробітньої платні. Таке заявили моряки Морської Комісії (Мерітайм Комішен). Казали, що вони добються кращих умовин праці при допомозі робітничої юнії, так, як добивалися цього досі. І є тої думки, що їм краще опиратися на свою власну економічну силу. А Морська Комісія хотіла довести до ліквідації неспокоїв, які панують у торговельній фльоті внаслідок робітничих невдоволень.

ХОЧЕ ОПЕРТИСЯ НА РОБІТНИЦТВІ.

НЮ ЙОРК. — Ля Ґвардія, кандидат на поновний вибір на посадника, взивав зорганізоване робітництво подбати про виховання інтеліґентних робітничих провідників, щоб при їх допомозі можна було краще використати вже існуючі федеральні й стейтові закони, що дають робітництву полекші. Кажуть, що цей поклик Ля Ґвардії треба вважати початком його виборчої кампанії, підчас якої він думає оперти свою головну силу на робітниках.

ҐУБЕРНАТОР В АВТОМОБІЛЕВІМ ВИПАДКУ.

НЮ ЙОРК. — Герман Ґемб, робітник з Доблю Пі Ей, наїхав своїм автомобілем на автомобіль, яким їхав ґубернатор нюйорського стейту, Лімен. Автомобіль ґубернатора добре потовкся. По випадку Лімен виглядав дуже нервовий, але відмовився їхати до шпиталю, щоб піддати себе лікарським оглядинам.

ЗІЗНАЮТЬ ПРО КОМПАНІЙНИХ ШПИГУНІВ.

НЮ КОМБЕРЛЕНД (Вест Вірджінія). — „Нешенел Лейбор Рілейшен Борд" веде доходження в справі страйкових заворушень у „Вейртон Стіл Компані". Робітники зізнають, що компанія намовляла декого з робітників, щоб вступати до юнії на те, щоб шпиґунувати її діяльність та намовляти робітників голосувати на Гувера, а не на Рузвелта. Іншого компанія намовляла відступити від орґанізації юнії, що булаб у звязку з Комітетом Промислової Орґанізації, обіцяючи за те цьому робітникові працю з денною заплатою в сумі $10, а в додатку ще й автомобіль. Оборона компанії протестує проти тих зізнань, кажучи, що в них не подається осіб, які говорилиб чи посередничилиб у того роду пропозиціях чи переговорах.

СТРАЙКОВІ ЗАВОРУШЕННЯ.

ПИТСБУРҐ. — Яких 1,000 людей відгрожувалися поліції, якщо вона помагатиме фабриці „Генестол Стіл Компані" спроваджувати страйколомів. Між робітниками і цею компанією прийшло до непорозуміння через справи колективного робітничого договору. Вислідок заворушень було вже ранених 13 осіб.

ҐРІН ПРО ЛУІСА.

АТЛЕНТИК СИТІ. — Екзекутивна Рада Американської Федерації Праці, якої Вилйем Ґрін є головою, рішила розслідити, чи Лейборс Нонпартізан Ліґ, якої головою є Джан Луіс, не стала відділом Комітету Промислової Орґанізації. Ґрін каже, що йде про те, щоб розслідити, куди ця Ліґа, що була перше за Рузвелта, тепер потягає, бо робітництво повинно бути далі за Рузвелта. Він теж заявив, що Луіс і Комітет Промислової Орґанізації змагають тепер до створення третьої політичної партії.

НАСЛІДКИ ЗЕМЛЕТРУСУ.

МАНІЛЯ. — 2,000 мешканців маленького острівця Алабат звернулися до уряду, щоб їх забрати з острова, бо вони вже не годні видержати нових землетрусних потрясень.

СПАДОК НАРОДИН У КАНАДІ.

Домініяльне статистичне бюро подає, що в 67 містах Канади знаселенням 10,000 і більше занотовано менше народин як минулого року. Смертність збільшилася на 7 процентів і виносить 28,479; також збільшилася на 6 процентів скількість подруж і виносить 16,756. Статистика бере під увагу перший піврік 1937 рік.

„МОТРЯ" Б. ЛЕПКОГО ПО ПОЛЬСЬКИ.

Накладом Видавничого Товариства „Руй" появився в книгарськім розпродажі польський переклад першої й другої частини славної трильоґії Богдана Лепкого п. з. „Мотря". Переклад зладила Марія Лязар Бенковська. Третя частина польського перекладу твору про Мазепу вже друкується. — Слід притім завважити, що згадана трильоґія Б. Лепкого появилася два рази в чеському перекладі, раз у московському, а раз в анґлійському.

В. ПАЧОВСЬКИЙ ПРО ІВАНА МАЗЕПУ.

Накладом товариства „Просвіта" у Львові вийшла друком сьома книжечка (за липень 1937-го р.) ч. 841 (7), а це: Василя Пачовського „Іван Мазепа. Життя й діяльність. Зприводу 250-ліття вибору гетьманом". З додатком Мазепиної вірші „Всі покою щиро прагнуть". З 12 образками й 1 картою.

„НА ЖАЛЬ", НЕ УКРАЇНЦІ.

Невідомі люди повибивали вікна в жидівських бараках над Стрипою в Бучачі. Місцеві жиди зчинили великий рух, приписуючи цей інцидент протижидівській терористичній акції. З цеї причини поліція приарештувала поляка, фризієра Вішневського.

ЯК ЧИТАЮТЬ ЧАСОПИСИ В ЯПОНІЇ.

Японський часопис „Осака Осаґіс" має наклад 1,300,000 примірників, „Осака Майнічі" 1,200,000 прим., „Токіо Нічі-Нічі" 750,000; „Токіо, Асгеф" 700,000 і т. д. Японці — нація. З ними не мають що й рівнятися деякі багатоміліонові народи в Европі.

СЕЛЯНИН-ВИНАХІДНИК.

В селі Підбірці біля Дубна селянин І. Фесько винайшов нову скалю до створення радіових апаратів за своїм власним, дуже ориґінальним помислом.

АДВОКАТ ВИКЛИКАВ ПРОКУРАТОРА НА ДВОБІЙ.

Адвокатська палата в Парижі припинила на один рік канцелярію відомого паризького адв. Лебрана за те, що він перед кількома тижнями визвав на двобій прокуратора Верна, сина відомого автора фантастичних повістей, за гостру перепалку на розправі. Міністер справедливости заборонив прокураторові брати участь у поединку і він не прийшов. Адвокатська палата притягнула адв. Лебрана до відповідальности за надмірну рекляму.

КАНАДА ТАКОЖ ЗБРОЇТЬСЯ.

З канадійського скарбу виплачено 1,000,000 долярів на будову чотирьох контрміноносців, яких будова пічнеться в дуже короткім часі. Два з них будуть повнити службу на Атлянтійськім океані, а два на Спокійнім.

ІНСЦЕНІЗАЦІЇ ВИБРАНИХ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА.

Накладом товариства „Просвіта" у Львові вийшла з друку шеста книжечка (за червень 1937 р.) ч. 840 (6), а це Володислава Ковальчука „Інсценізації вибраних творів Івана Франка" з 6 образками укладу сцени. Сторін 48. Тут маємо такі інсценізації: Ідилля, Галаган, Піду я в поле (Дівчина встала рано), Доторяють поліна, Великдень після скасування панщини (виняток з поеми „Панські жарти") — з вказівками й поясненнями; Мойсей; Каменярі; Іван Вишенський. — Книжечку радо приймуть широкі народні маси, бо її зміст відповідає вимоґам дійсности.

ЯЗВА ГУСЕНИЦЬ У ЙОРКТОНСЬКІЙ ОКРУЗІ.

Довкола Йорктону в Саскачевані на просторі коло 15 квадратових миль появилися масово гусениці. Через довготревалу посуху в тих околицях мало що вродилось, а рештки поїдають гусениці. Один фармер оповідає, що 10 акрів слабого вівса зїли на його полі хробаки. Натомісць з околиць коло Вінніпеґу, Ман., повідомляють про масову появу пільних коників, котрі нищать також великі простори.

ЗА НАУКУ ЧИСТОЮ Й ЖИВОЮ НАРОДНЬОЮ МОВОЮ.

„Учительський Голос", орґан товариства „Учительська Громада" в Ужгороді, кидає ударний клич: „Кожний український учитель і вчителька в новому шкільному році 1937/38 зачинає науку й урядує чистою й живою народньою мовою, фонетичним правописом, цебто — українською літературною мовою!"

ЗДЕФРАВДУВАЛИ 25,000 ЗЛ. В КАСІ ГОЛОВНОГО ДВІРЦЯ В ВАРШАВІ.

В баґажовій касі на головнім двірці у Варшаві викрили великі надужиття. Один з помічників касієра не вплатив денних впливів до П. К. О., а тільки присвоїв їх собі. Відчуваючи, що його вже шукають, згаданий помічник касієра втік у невідомому напрямі. Касова контроля ствердила брак коло 25,000 зл. За втікачем розписали стежні листи.

БУЛИБ УКРАЛИ КІЛЬКАДЕСЯТЬ ТИСЯЧ ЗЛОТИХ.

До каси управи водної гати на Дунайці в Рожневі (Новосанчівщина) вломилися вломники, розпороли її при помочі т. зв. раку й забрали кількадесять тисяч злотих. Гроші булиб щезли, якби не те, що вломників схопили. Це відомі краківські „мистці". Вони приїхали до Рожнева на гостинні виступи.

ТРОЄ ДІТЕЙ ЗГИНУЛИ В РЕЗЕРВОАРІ.

В Піктюр Бот, 30 миль на північ від Летбриджу, в Алберті, сталася трагічна пригода, що скінчилася смертю трох дітей у віці від 10 до 14 літ. Підчас великої спеки діти повлізали до невеликого водного резервоару й потопилися.

СЕЛЯНСЬКІ ВАРТИ ПРИ ЖИДІВСЬКИХ ДОМАХ.

В селі Таловичах, повіт Сарни, хтось вибив шиби в жидівських домах. Місцевий староста — як про це пише „5-та рано" — „не маючи змоги довідатися, хто напасник, наложив на мешканців того села збірну кару у виді варт при жидівських домах. При кожному жидівському домі поставили трьох селян, що вартують що ночі аж до відкликання". Як бачимо, староста з Сарн покористувався засадою збірної кари, хоч у Польщі обовязує все ще одинична відповідальність.

АЛЬКОГОЛІЗМ ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ.

Виділ служби здоровля в міністерстві суспільної опіки в Варшаві зладив анкету на просторі 108 повітів Польщі (менше-більше половина числа всіх повітів) у справі алькоголізму шкільної молоді. Виявилося, що в цих повітах 258,629 шкільних дітей у віці від 7—14 літ пють алькоголь спорадично, 9,746 налогово, а 4,898 вживають етеру спорадично і налогово.

ГРОМИ ВБИВАЮТЬ ЗВІРЯТА.

В Комарні, повіт Рудки, грім ударив підчас бурі в шопу В. Роґа й спалив її разом з сіном. Рівночасно грім убив собаку. В Порíччю Задвірному грім убив дві корови на шкоду С. Харпачила.

НЕ СКРИВАТИСЯ ПІД ДЕРЕВА ПІДЧАС БУРІ!

Коло Судової Вишні, на шляху Львів — Перемишль, підчас бурі скрилися женці під великим деревом. Нараз у дерево вдарив грім, розторощив його на кусні, поранив одну дівчину, а якусь старшу жінку вбив. Ранену перевезли до Перемишля.

БУЧАЦЬКИЙ РАТУШ ОДИН З НАЙКРАЩИХ В ЕВРОПІ.

Місто Бучач має один з найкращих ратушів в Европі, але він є приватною власністю. ПАТ повідомляє: Унаслідок такого правного стану комунальні власті не можуть запобігти, щоб ця памятка архітектури не нищилася. На ґзимсах і високомистецьких різьбах росте хабаззя.

ДИКІ КОНІ БЛУКАЮТЬ ПО САСКАЧЕВАНІ.

По Саскачевані блукає табун диких коней близько американської границі. Коли їх сполошити, втікають у поблизькі гористі околиці. Провідником стада є прекрасний огер, котрого ніяк не можна злапати. Оповідають пастухи, що стадо це досить численне й ніяк не дається освоїти.

ВЕЛИКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС У ЛУЦЬКУ

ЛЬВІВ. — Перед окружним судом у Луцьку розпочався великий політичний процес проти 42 українців, обвинувачених за приналежність до ОУН та протидержавну акцію на просторі Володимирщини й Ковельщини. Акт обвинувачення закидає всім обвинуваченим, що творили нелеґальну орґанізацію, засоблювали її в зброю і намагалися відірвати від Польщі східні воєвідства та створити самостійну Україну. Польська преса повідомляє, що внаслідок амбіції одиниць розбилася єдність цеї орґанізації і зараз після цього наступили труси й арештували 70 осіб, з чого 42 особи потягнено перед суд, а решту випущено.

АРЕШТУВАННЯ ЗА НАСИПАННЯ МОГИЛИ.

ЛЬВІВ. — У Морянцях, яворівського повіту, висипав хтось 2-го серпня ц. р. на луці могилу. Вислідок цього поліція арештувала два дні пізніше Олексу Хрому, Петра Рожана, Івана Бика, і Дмитра Мисика та відставила їх до постерунку в Шутовій. У Яворові поліція перевела низку трусів у членів Лугової Орґанізації: Миколи Худи, Мирона кулинича, Евгена Смука і Володимира Кенцала, шукаючи листування з розвязаним недавно польською владою Українським Спортовим Союзом.

ОСТЕРІГАЄ ПОЛЬЩУ.

АНТВЕРПЕН (Бельґія).—В часі конґресу польських жидів, що відбувається в Антверпені, відчитано листа Семюеля Антермеєра, жидівського провідника й американського політика з Ню Йорку. У тім листі він погрожує Польщі, що американці так довго не поможуть Польщі економічно, як довго польський уряд толерує жидівські погроми. „Коли би польський уряд заґарантував жидам права й охорону", пише цей жидівсько-американський політик, „то американці помогли би Польщі знову стати економічно незалежною".

АТЕНТАТ НА МАРШАЛА ВОРОШИЛОВА.

МОСКВА. — Тут розійшлися чутки, що на червоного маршала Ворошилова поповнено атентат. Дня 14 липня ц. р. він виїхав з делеґацією військових спеціялістів до Тули на інспекцію фабрики зброї. Поїзд приїхав в 10-тій вечором до Тули. На двірці витала Ворошилова делеґація робітників фабрики і представники армії. Підчас розмови Ворошилова з делеґаціями впав нагло револьверовий стріл, що зранив Ворошилова в лівий клуб. Після перевязки рани Ворошилова відвезли чергового дня літаком до Москви. Кажуть, що його життю не загрожує ніяка небезпека, але від часу цього випадку Ворошилов стрічається лише з найближчою родиною і кількома вищими урядовцями з комісаріяту народньої оборони. Большевицький уряд зберігає в тій справі мовчанку. ГПУ переводить масові арештування, але справжнього замаховця досі не зловили.

ВІЙНА НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

ШАНҐГАЙ. — Завзята боротьба між японськими і китайськими військами ведеться далі. Японські літаки далі бомбардують Шанґгай. Ціле місто обернулося в пекло. Одного дня було 400 вбитих і 1,000 ранених. Серед ранених є також американці, а між ними два кореспонденти „Ню Йорк Таймсу". Китайці завзято обороняють свої позиції. Вони, на московський лад, підпалюють величезні ліси, щоб у той спосіб перешкодити японським операціям. Японський штаб рішив не розвивати своїх операцій занадто скоро, щоб не залишити запілля без належної оборони. Японці скупчують у Манчуку поважні резерви війська, а також амуніції, бо кожної хвилі мають на увазі, що на них можуть напасти також Совети.

ЗАЛОМАННЯ БАСКІЙСЬКОЇ ОБОРОНИ.

БІЛЬБАО. — Революціонери знов посунулися вперед і заняли одно містечко в околицях Сантандеру. Оборона міста цілковито зломана і нема найменшого вигляду, щоб вона могла ще на більшу скалю переформуватись. Правдоподібно оборонці будуть іще сяк-так опиратися безпосередньо перед містом, але ніхто вже не має надії, що вони охоронять місто перед революціонерами. На інших еспанських фронтах спокій. Від кількох тижнів нема навіть військового звідомлення з боїв під Мадридом.

МУСОЛІНІ ВИБИРАЄТЬСЯ ДО НІМЕЧЧИНИ.

БЕРЛІН. — У німецьких урядових кругах сподіваються, що Мусоліні прибуде під кінець наступного місяця до Німеччини. Він уже давніше приняв був німецьке запрошення до Німеччини, але все щось йому перешкодило. Тепер, у Німеччині думають, що він напевно приїде.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАЛЯКАНІ ДИКТАТУРОЮ, ЧИ ЧИМ ІНШИМ?

Стоїмо перед свого роду дивоглядом: президент Рузвелт, який тішиться небувалою популярністю і якому, як кажуть, віддано в руки величезну силу, не є в спромозі здійснити навіть якої половини своєї політичної програми. А на таке виходить, коли взяти під увагу вислiди нарад першої сесії 75-го конґресу. Сенатори і конґресмени радили цілих 8 місяців, але ухвалили всього яку пяту частину з тих проєктів, які предложив президент конґресові та які мають піднести край економічно й соціяльно. Як відомо, між перепалими проєктами є теж законопроєкт про означення найнижчої заробітньої платні й найвищого часу праці. І все те сталося в конґресі, який має подавляючу демократичну більшість, себто більшість цеї партії, якої „бос" сидить у Білім Домі. Цеж ніхто інший, а „бос" виступає в імені демократичної адміністрації з тими усіми проєктами, які раз-у-раз провалюються, або які виставлені на саботаж з боку вибранців цеї партії, що при владі.

З цього дивогляду зачинає дехто витягати консеквенції, що популярність президента Рузвелта малiє, та що його престіж зачинає падати. Звязують це головно з його провалом у справі реорґанізації Найвищого Суду Злучених Держав. А цікаве тут іще й те, що навіть так звані „ліберальні" кола, що ніби повиннiб звертати увагу в першу чергу на соціяльну програму Рузвелта, хоч признають, що Рузвелт на ділі є демократом, всетаки підкопують його повагу, вперто повторяючи, що його поступовання є диктаторським, що він ділає на шкоду парляментарної системи правління, а тимсамим веде Злучені Держави до такої диктатури, яку бачимо в Німеччині чи Італії. Тісамі „ліберали", підкреслюючи на кожнім кроці свої побоювання за „демократію" і за „парляментарну систему", підкопують заразом послідовно не тільки ті, ніби „поспішні" і добре необдумані" проєкти соціяльної натури, які президент предложив до ухвали конґресу, але навіть і ті, які вже стали законом, як от „Сошел Секюріти Ект".

Як знаємо, президент на кожнім кроці підкреслює свої демократичні переконання. І нема найменшого сумніву, що він є демократом і цілком певно не є прихильником ніякої диктатури. Він є тільки, як це він перед кількома днями виразно зазначив, противником диктатури меншости. І так воно є. Президент бачить наглядно, що й у демократичній партії є меншість, і то меншість консервативна та реакційна, яка хотілаб диктувати, себто не допустити до тих усіх соціяльних реформ, що є обняті назвою „Новий Розділ", а що є висловом політики президента Рузвелта. Ця меншість є залякана тими реформами, яких вона собі не бажає, а не диктатурою. І так треба і нам ці справи розуміти.

ЯКА ВІЙНА НАС ЧЕКАЄ?

(Для „Свободи з Парижа).

Досвід военних операцій в Еспанії викликує тепер жваві дискусії визначніших представників военної науки й техніки про характер майбутньої війни.

Автор статті на цю тему, поміщеній у „Ревю де Франс" твердить, що ні моторизовані армії, ні маси літаків не можуть звести війну до боротьби, якаб могла бути закінчена сильнішою стороною за короткий час удалої офензиви, і що майбутній міждержавний збройний конфлікт треватиме довгі місяці (коли не роки), подібно, як це було в 1914—1918 рр. Ще зовсім недавно — пише він — гадали, ніби держава, яка зможе перша перевести загальну мобілізацію та кинути потужні повітрові ескадри для бомбардування головних осередків противника, а вслід за цим пробе його фронт масами совгів (тенків) з моторизованою піхотою — ніби ця держава досягне перемоги за два-три тижні. Тимчасом війна в Еспанії виказала перевагу не наступу перед обороною, а якраз оборони перед наступом.

Помилковість поглядів про можливість досягнення швидкої перемоги при помочі великої маси технічних середників бою була почасти оперта на досвіді італійсько-етіопської війни. Опінія тоді була вражена блискавичним наступом італійців. Але цей приклад, на думку згаданого французького журналу, нічого не доказує й це тому, що в етіопців майже зовсім не було технічних засобів оборони, які вони моглиб протиставити італійській офензиві. В Еспаніїж справа представляється інакше. Там обидві воюючі сторони майже однаково забезпечені модерними середниками війни, а звідси і її впертість та довготревалість.

Отже при приблизнім рівнім ступні военного засоблення та вміння використовувати техніку оборони, ніяка, навіть мілітарно найсильніша країна не може сподіватися, що їй удасться коротким ударом закінчити переможну війну. Затяжнаж війна несе з собою кольосальні фінансово-економічні витрати, можливі соціяльні розрухи, а навіть цілковиту загибіль нації. Звідси спеціяліст із „Ревю де Франс" робить висновок, у якому висловлює надію, що події в Еспанії можуть навіть корисно прислужитися справі миру. Мовляв — імперіялістичні уряди вже мають безпосердню нагоду бачити на еспанському досвіді, якою тяжкою ціною здобувається перемога й „тому „думатимуть тричі, поки рішаться на ризиковні авантури"...

Думки, висловлені в „Ревю де Франс" відносно характеру майбутньої війни, відповідають загально теперішній доктрині французького ґенерального штабу, що рятунок Франції бачить в оборонній стратеґії, розбудовує для цього сильні фортифікації й плянує війну на виснаження противника.

Відмінні погляди на питання, якою буде майбутня війна, дають деякі німецькі военні авторитети. Так один із них, полковник фон Ксіляндер, уважає, що досвід еспанських подій ніяким чином не може служити ні перевіркою доцільности примінення нової мілітарної техніки, ні „репетицією" будучої війни. Як можна говорити про досвід технічної війни в ЕсЕпанії, — питається фон Ксіляндер — коли там на полях бою ні разу не фіґурувало більш як 50 совгів, а одна протисовгова гармата приходиться на 2 кільометри фронту? Або коли літаки обох сторін примінюють бомби вагою не більше 50 кільоґрамів, а тільки винятково 250 кільо? Масштаби еспанської війни й тої, що нас іще чекає, просто неспівмірні!

Крім того треба мати на увазі, що ті технічні середники війни, якими послуговуються обидві сторони в Еспанії, це, властиво кажучи, техніка „вчорашнього", а не „сьогоднішнього" дня, бо саме еспанський досвід показав, як „важливо тримати в повній тайні зразки нового озброєння до того часу, коли їх треба буде використати"... Та зброя, що її посилають тепер до Еспанії, це або технічні пережитки, або тільки мінімум із того, чим сьогодні вже забезпечені модерні армії Европи. Тому робити висновки про обмежені можливості стратеґії наступу й модерної зброї на еспанському досвіді, де цю зброю застосовують у зникаючо малих масштабах, є легковажністю. Военні операції в Еспанії це тільки технічна перевірка прикмет деяких родів зброї, притому вже застарілої в своїй системі. Проте навіть і вони вповні показали, які величезні можливості ховаються в масовому примінюванні авіяції й совгів. Ці роди зброї матимуть вирішальне значіння й у майбутній війні.

Як бачимо, представники німецької військово-наукової думки висловлюють погляди, відмінні від французів. Вони виходять із стратеґії наступу, що застосовуватиме в масових масштабах модерну технічну зброю, послугуватиметься методою блискавичного удару й ставлятиме собі завданням досягнення перемоги в найкоротшім часі.

М. Орґанський.

Д-р Кирило Трильовський.

ПОЛЬСЬКІ ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ ДО РОКУ 1864 ВКЛЮЧНО

V.

По 1831 році цар Микола зніс конситуцію в „Королівстві польскім" та прилучив той край, як завойований, назавжди до Росії. Але нижчі уряди акміністраційні, судові і школи лишилися польськими. Указом з 1846 р. обмежив цар самоволю дідичів, але владу їх над селянами полищив, а панщини не зніс. Наслідник його, Олександер II., помилував значне число польських „сибіраків", а ті, вернувшись до краю, відновили революційний рух. До того всього і славна виправа Ґарібальдія в 1860 р. на Сицилію та поміч, дана французьким цісарем Наполеоном III. (в р. 1859) Італійцям, збили поляків цілком зпантелику. Історик Л. Кульчицький каже: „Наструй учуцьови учиніл їх зупелне нездольнимі до хлоднеґо і ґлембокеґо розважаня ситуації політичней". Цілий революційний рух поляків від 1860 до 1864 р. робить враження зворушливої траґедії, яка веде неминуче до страшної катастрофи. Розпочався він 1860 р. у Варшаві демонстраційними відправами в костелах зі співом гимну „Боже, цось Польскен". Прийшло в лютім і до стрілянини, впали пять трупів, котрих хоронили 100,000 учасників. Показалася потреба тайної орґанізації. На це треба грошей, а їх не було, й то в тім часі, коли шляхта вислала сім міліонів польських злотих — папі. При другій уличній демонстрації впали вже 108 трупів! В краю діяли дві партії, а то білих (шляхти і багатшого міщанства) та червоних, головно молоді, котра перла до революції. Велику ролю відіграв маркґраф Вельопольський, що був директором „Комісії освіти і віроісповідань", а пізніше начальником цивільної адміністрації. Була це опортуністично думаюча людина, що йшла на порозуміння з російським урядом. Він дійсно зискав великі концесії для поляків. Знаючи добре поляків, він сказав „Для полякуф можна еще цось зробіць — з полякамі ніґди!" Маніфестації перенеслися знов до костелів.

Раз у костелі св. Івана арештовано (аж над раном) біля 2,000 людей, внаслідок чого для протесту духовенство заперло всі костели. Ситуація загострювалася, Мерославський пер з Франції на проклямування повстання. Вибух його прискорив Вельопольський нічним побором до війська підозрілих молодців. Тиждень пізніше, 22. січня 1863 р., візвав „Тимчасови Ржонд Народови" народи „Польскі, Літви і Русі" до бою з москалями.

В своїм маніфесті Тимчасови Ржонд Народови оголосив, щ надає на власність ґрунти, котрі селяни мають. Тоїж таки ночі вибухло в ріжних місцях Конґресівки повстання, часто з добрим успіхом. Але хоч орґанізація цивільна була дуже добре переведена, то повстанцям брукувало передівсім зброї. Було їх біля 10,000, а мали лише 600 звичайних рушниць та коси і списи. А москалі мали 90,000 доброго війська та 108 гармат. Повстанцями були: ремісники, робітники, двірська служба, шарачкова шляхта та студенти.

Селяни назагал ворожо віднеслися до повстання, а при пробах повстання у Великій Україні, при помочі видуманої так званої „золотої грамоти", селяни просто масакрували повстанців. Спровадженого на диктатора Мерославського побито в двох сутичках і він виїхав за границю. Другий диктатор, Лянґевич (мав 4,000 війська), перейшов у березні 1863 р. також до Галичини, і взагалі справа стояла зле. Одначе в травні син померлого 1861 р. Адама Чарториського, Володислав, заохочений цісарем Наполеоном III., завізвав шляхту, щоби поперла повстання. Отже шляхта з усіх трьох займанщин поспішила з поміччю і появилися нові, добре узброєні відділи. Обіцяну царем амнестію відкинено, а „Ржонд Народови" виступав далі в імені „Польскі, Літви і Русі". Був він дуже добре у Варшаві, під боком ворога, законспірований і ніхто не знав його складу. Вистарчала сама його печатка, і всі його слухали. Мала та печатка три герби: орла (Польща), лицаря (Литва) та архангела Михайла (Русь). Одначе проф. Грушевський казав мені, що архангел — це був лише старий польський герб „воєвудства кійовского".

Вельопольський іще перед кінцем повстання уступив. Москалі, спровадивши 400,000 війська, поконували всякий спротив. Дипльоматична інтервенція Наполеона III. не вдалася, Пруси і нарешті Австрія помагали Росії, а російський уряд у березні 1864 р. надав селянам ґрунти на дуже корисних умовах. В квітні 1864 р. дав Вол. Чарториський по нараді з Наполеоном III. знати, що на поміч дипльоматії числити вже годі. Російським диктатором став ґен. ґраф Берґ і той, настановивши сторожами камениць своїх шпигунів, виловив членів „Ржонду", диктатора Травґута і 4 інших казав повісити 5. серпня 1864 р. Останнього повстанського провідника (на Підляшші), ксьондза Бржоску, повішено в травні 1865 р. Так закінчилось те кріваве повстання поляків, котре їх коштувало величезні жертви в людях і майні! Понесених жертв ніхто навіть у приближенні обчислити не годен. Історик Грабєц каже, що було взагалі понад 1,000 більших і менших сутичок, в яких упало біля 25,000 повстанців, повішено і розстрілено 396, на каторгу пішло 3,339, на примусові роботи в арештантських ротах біля 10,000, а на поселення на Сибірі — кількадесять тисяч. Взагалі стратили поляки через те повстання понад сто тисяч щонайкращих людей, а ще більші втрати мали вони в майні. І так, у „Королівстві Польскім" сконфісковано їм 1,660 маєтків, нераз дуже великих, на „Літві" 1,794 маєтки, на „Русі" втратили 182,590 морґів землі. За кілька днів повстанських спроб у правобережній Україні заплатили поляки 5,000,000 рублів контрибуції.

Та певна річ, що та геройська, хоч і безвиглядна боротьба поляків зробила за границею кольосальну пропаґанду на річ їх державної самостійности. Ще згадаю, що поляки самі вбивали пляново хрунів, зрадників і шпигунів, переважно німецьких кольоністів і польських селян. Так убито (повішено) звичайно понад 700 людей. Присуди видавали та виконували так звані „жандармі вешайонци" (в білих мундурах!) і „штилєтніци". Автім послух для „тайної печатки" був великий.

— — — — — — — — —

Повстання з років 1863 і 1864 називали і досі називають багато поляків „шалєньствем". Через його посягання на литовські, білоруські й українські землі стратили тоді поляки всяку симпатію навіть у поступових росіян та українців. А про царський „указ" з 1864 р., який зносив панщину, каже Бобжинський, що „він перетяв болячку, що нищила польську суспільність і робила неможливими всі спроби піднестися з розборів". Найбільшу шкоду принесло те повстання тим, що довело (старанням Бісмарка) до нового союзу Росії з прусаками. Заде з другої сторони, підносить Грабец, що як перед повстанням був просто жахливий застій польського національного життя і культури, так безпосередньо по повстанні наступив могутній зріст творчости на кожнім полі.

Дивними дорогами йде нераз історія народів!

(Кінець).

К. К.

ДВА ПРИЯТЕЛІ

(4)

— Чорт би його взяв! — крикнув, схопившися і погадав собі: — Собаці прикро на дощі. Хоче до хати. Ліпше впустити його до середини, бо як до рана буде скавуліти за дверми, то я й нині не всну.

Встав, пішов до дверей і відчинив.

— Ходи до хати, ходи, ти, дідьче насіння.

— Пес аж голосно загавкав з утіхи. Став на задних ногах і мокрими кудлами цілого свого тіла прилягаючи до голих ніг Артима, силкувався язиком досягнути його руки, щоби з вдячности і радости полизати їх.

— Марш там під лавку! Сиди там тихо і ані рушся!

Пес послушно вліз під лавку, яку йому Артим показав рукою. По хвили чути було правильне, глибоке дихання двох сплячих. Нині й Артим, перший раз від якогось часу, заснув сном праведних.

Рано, скоро лиш рушився, пес вже був коло ліжка. Стоячи на задніх лапах, передніми сперся на краю ліжка. Хвостом вимахував завзято. Вдоволений був. Його бурі очи в кудлатій голові пінча гляділи так розумно, як очи чоловіка. Вони неначе питались:

— Ну, як ти нині спав, мій любий, новий пане?

У старого ішла боротьба між зворушенням і омерзінням.

— Чого це псище хоче від мене? — думав. — Така собака добра для такого пустого товариства, як ті линоскоки. Такий пінч не для пастуха. Ціла громада сміялась би з мене, якби я вийшов на пасовиско з таким смішним звірком, що ні пес, ні малпа; з псом, якому волосся на голові так смішно наїжилося вперед.

Мимохіть витяглося рамя Артима. Його палець показав приказуючо кут під лавкою, де в ночи пес спав. Пес фальшиво зрозумів цей рух руки. В завяттю показати своєму новому панові привязання, став перескакувати його рамя. Раз туди, раз назад; раз туди, раз назад. Раз також перекинувся у воздусі.

Старий остовпів, дивлячися на ті штучки. Такої собаки він ще в своїм життю не бачив. Такої мудрої, одночасно й такої дурноватої.

Встав і, одягаючися зачав, зразу не тямлячи цього, до пса балакати, як раньше балакав до давнього. Балакав своїм звичаєм, кидаючи уривані слова. Пінч слухав, нащуривши вуха, і стежив очима кождий рух старого. Коли Артим став снідати, пес сів на задних лапах, підвівся і передними лапами служив. Так ждав терпеливо, аж дістав свою частину снідання. Старий кинув кусник хліба на землю, та пес не взяв. Аж коли Артим сказав йому, щоби їв, пес хапнув і зїв.

Небіжчик Босий не був такий делікатний і так добре вихований. І такий смішний не був. В останніх часах, через старий вік свій, був дуже часто прикрий і нечистий. З ним нераз був клопіт. Артим тепер похитував головою, не знаючи що зробити. Вже не виганяв його. Коли вибирався виганяти товар на пасовиско, озирався цікавий, чи пес піде за ним.

— Гей, га! — кричали хлопці за Артимом. — Наш старий пастух пристарав собі малпу, щоби йому пильнувала і зганяла вівці!

Старий ішов повагом, неначе не чув тих криків. Та коли один хлопчина осмілився підійти ближче, щоби пса дразнити, на його спину впав з розмахом бучок Артима. Ревучи, хлопець утік.

Худоба розійшлася по пасовиску, Артим пішов під сосну і як все, стояв під нею. Так, як то було ще за життя Босого, Артим і тепер плів капелюх. При тій роботі його зір часто звертався в сторону місця, де раньше все сідав Босий. Тепер на тім же місці сидів пінч. З нащуреними вухами і живими очима позирав на худобу так розумно, бистро і спокійно, наче би був посивілою в службі пастирською собакою.

Від тої пори люди що днини бачили під сосною пастуха з його новою собакою, поки худоба ішла на пасовиско. В зимі оба сиділи згідно в хатчині. Коли Артим колов ґонти, балакав зі своїм псом. Старий ні троха не сумнівався, що пес розуміє кождіське його слово. Біда була тільки в тім, що пес не вміє говорити. Як би не те, то з його пінчом розмовляв би як знайрозумнішим чоловіком.

Так вдоволеним і щасливим як тепер, Артим ще ніколи не почував себе. Тепер мав коло себе істоту, котра його розуміла цілком добре, і була до нього так вірно привязана, як це лиш було можливе у пінча. Хоч Босий в своїх молодих літах також був розумною і привязаною собакою, то він всетаки був як пес. Колиж старий забалакав до пінча, то бувало гадав, що балакає до чоловіка. Так розумно пес дивився на нього, слухаючи. Старий неначе відмолоднів. Коли подумав, що в літі знов оба разом підуть на пасовиско, робився нетерпеливий, що на ту весну так довго треба ждати.

— Тоді мусиш навчитися гідно ходити за худобою, розумієш? — вчив пінча, — бо таке не лицює твому панові. А як яка вівця ставиться цапки, то загавкай до неї. Розумієш? Не вкусити. Жаден добрий вівчарський пес не робить цього. Лиш загавкати. Що найбільше можеш раз дюґнути її мордою. Розумієш?

Пес глядів на нього з головою, скісно прихиленою, хитро кліпаючи очима. Сказав „гавгав", потупцював трохи передними ногами і помахав хвостиком.

— Розуміє мене! — погадав старий. — Цілком добре розуміє. Кожде моє слово. —

(Дальше буде).

З ДНЯ

„УСПІХИ" ЛІГИ НАЦІЙ.

Говоріть собі що хочете, але Ліга Націй виконала вповні свої зобовязання й оправдала мрії благородного, хоч наївного американського президента Вилсона. Він то мріяв створити такий міжнародній парлямент, у якім люди моглиб зійтись, обговорити свої справи усно і замісць війною, полагоджувати їх розумними аргументами.

Такий міжнародній парлямент створено. І він на привелику радість цілого культурного світу (або бодай тої частини, що думала таксамо наївно як Вилсон), однодушно проскрибував визовну війну й назвав її злочином. „А коли якась сторона відважиться без належних причин виповісти війну другій стороні", говорили грізно посли цього міжнародного парляменту, „то інші держави мусять поспішити на поміч нападеній".

Це дійсно чудова ухвала і її можна заслужено назвати „кольосальним здобутком цивілізованого світу". Бо ми бачимо, що від часу тої ухвали ні одна держава не посміла виповісти війни другій. У 1930 році японці напали на китайців без виповідження війни і змасакрували кількадесять тисяч людей. Також Мусоліні напав на Етіопію без виповідження війни. Без виповідження війни розпочалася горожанська війна в Еспанії, а тепер ми свідками, що японці, хоч уже не належать до Ліґи Націй, то всетаки шанують її постанови і розпочали війну на Далекому Сході теж без виповідження війни. Формально воюючі сторони остаються далі між собою в „приязних відносинах". Як знаємо, Мусоліні навіть не хотів забирати з Етіопії свого дипльоматичного представника і щойно дикуни етіопці силою його викинули. Також далі сидить у китайській столиці японський амбасадор і навіть переговорює з китайськими дипльоматичними кругами, щоб не допустити до... вибуху японсько-китайської війни.

Хіба нема тут гумору? Мимоволі нагадується гумор наших селян: Два косарі косять конюшину, не зважаючи на те, що ллє страшний дощ. Втім один з косарів зупиняється і питається другого: „Не знати, чи буде нині дощ?" Інший косар також на хвилю спиняється, дивиться поважно на небо і відповідає: „Ні, здається не буде".

ДОРОГІ НАШІ МАМУНІ.

Усім нам відомо, як кожна мама любить своїх дітей. Нераз дитина навіть, не во гріх кажучи, поганенька собі, криклива, злослива, брудна і, вибачте, засмаркана. Але для доброї мамуні вона всетаки „найкраща, найліпша, найрозумніша, найдорожча дитина". Зажебонить собі щось під носом дитина, скаже „бля, бля", а мамуня відразу защебече: „Чи чуєте? Вона каже до вас „добридень", вона любить вас; їй подобається ваша краватка; ох, щоб ви знали, як вона любить червоні кольори; то по батькові; кажу вам, такий розумний бельбас; все знає, що довкруги діється; то вже по мамі"...

Хоч які нераз наївні мамуні, а проте ми їх за те не осуджуємо, а навпаки, саме тому, що вони такі беззастережно льояльні супроти своїх дітей, ми любимо їх.

У таку наївність попадає нераз навіть найрозумніша мама, не виключаючи жінки американського президента. Як відомо, недавно принесли ґазети вістку, що син Рузвелта, Джан, який подорожує тепер по Франції, бризнув шампаном у лице посадника міста Канни, який прийшов, щоб його офіційно привитати. Мабуть Джан був підхмелений. Американська преса подала цей учинок, але стрималася від завваг, які могли би бути неприємні для родичів. Та на оборону свого сина, наче та тигриця, знов поспішила... хто? А хтож, як не мама. Пані Рузвелтова заявила, що Джан не міг цього зробити, бо він є дуже статочний, поважний хлопець. А колиб зробив, то певне був би признався, бо він ціле життя говорив правду. Коли одначе не признався, то, видно, він зробив помилку і не знав, що має до діла з посадником Каннів. А зрештою, говорила ця шляхотна мамуня, це було на веселій, прилюдній забаві, де молоді дозволені до певної міри жарти.

НЕ ВІР НІКОМУ, ТІЛЬКИ РІДНІЙ ЖІНЦІ.

Ґубернатор Алабами, Ґрейвс, видно цілим серцем вірить, що „найліпша спілка це чоловік і жінка", бо назначив до федерального конґресу свою рідну жінку. По правді сказати, це ще не знати, чи він її назначив, чи може вона назначила сама себе. Бо часописи подають, що його жінка це надзвичайно здібна людина. Вона всю політику „має в пальцях", вона переводила виборчі кампанії свому чоловікові, а навіть (стид для чоловічого роду) виробллювала йому виборчі промови.

Назагал, американська преса стрималася від гострого осуду цього вчинку, бо кожний розуміє, що, маючи таку жінку, тяжко їй щонебудь відмовити. Але щоб злагіднити трохи неприхильну опінію, пан ґубернатор усетаки зробив ще один надзвичайно „розумний" політичний тяг і заявив, що жінка в конґресі довго не буде. Вона буде там лиш так довго, доки він не втратить ґубернаторства. Після того то вже він сам займе становище сенатора.

„Гей, жінко!" — кричав раз „голова дому" зпід ліжка, куди заховався перед жінкою. „Не займай мене, бо я тут господар!"

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧЕРЕЗ ВІДРОДЖЕННЯ ЖІНОЦТВА — ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІЇ.

У нас багато було спроб зорганізувати загал нашого жіноцтва та поширити серед нього свідомість. Було багато жінок провідниць, та, на жаль, не вдалося їм поставити такі підвалини, на котрих змоглиб оперти свою дальшу орґанізаційну працю. А це через наше роздроблення на малі гурти. А воно виходить на таке, що якби найліпша кравчиня скроїла з найкращої матерії суконку, то якби не позшивала разом частин, вони окремо не представлялиб вартости і не булоб суконки, яку можнаб носити.

Щоб щось осягнути, треба мати ідею і ту ідею надівсе полюбити. До такої любови наше жіноцтво спосібне. Треба тільки, щоб ті наші ідеї здійснити. А щоб це сталося, наше жіноцтво мусить до себе зблизитись. Нагода до цього буде підчас Дня Української Жінки в Америці, себто дня 12. вересня 1937 р. Треба нам започаткувати спільну працю. Хай той день стане Великим Днем відродження нашого жіноцтва. Хай злучить нас у силу, яка доказалаб, що ми здібні до згоди і праці для Українського Народу!

Ми можемо створити могутню остою, яка нестиме моральну і матеріяльну поміч рідному краєві і нашій іміґрації. Нас стати на те, щоб ми мали свій власний жіночий часопис, бо тоді наш рух зискає на силі. Наше жіноцтво, в межах і поза межами України, дасть нам поміч своїми дописами. Ми зможемо удержати редакторку, яка теж давалаб відчити по громадах.

Тож кличу українські жіночі орґанізації і все жіноцтво до спільної великої згоди! Пізнаймо себе та свою вартість і творім єдність! Отже до праці, за словами нашої поетки Уляни Кравченко:

„Лиш з спільного всіх людських сил розвою
Життя всім вповні зацвіте красою".

Пелягія Згідна.

ЯК І ДЕ ДІСТАТИ ДОКАЗИ АМЕРИКАНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

Важність легкого доступу в одержанні доказів американського громадянства виказалась недавно тому, коли то Адміністрація Поступу Праці у місті Ню Йорку поставила домагання, щоб чужородні робітники на проектах В.П.А. предложили достаточні докази про своє американське громадянство. Було проголошено, що ті, котрі не зможуть виказатись доказами перед 23 липня, будуть видалені з праці. По інших містах тисячі робітників В.П.А., котрі вважались американськими горожанами, але не могли цього доказати задля короткого часу, викреслено з робітничого списку.

Найлекше одержати докази американського громадянства тоді, коли людина набула громадянство через власну натуралізацію, одначе стратила свій цертифікат. Дуплікат паперів можна на жадання дістати з місцевого іміґраційного та натуралізаційного бюра, а де такого нема, то з окружного бюра, в котрім аплікант мешкає. Для тої цілі треба вжити спеціяльний формуляр число 2600, котрий можна дістати в найближчім натуралізаційнім бюрі. Треба щонайменше подати рік і місце натуралізації. Оплата за видачу дуплікату виносить одного доляра, що його треба вислати почтовим переказом враз з аплікацією до комісара іміґрації та натуралізації у Вашинґтоні, Д. К.

З людей чужинецького роду, які мають трудноці доказувати громядство, це ті, що автоматично стали громадянами через подружжя з американськими громадянами перед 22. вересня 1922 року, або натуралізування батька чи матери, коли були ще малолітніми. Жінка, що набула громадянтво через подружжя, може бути вдовою або розведеною без точного доказу про громадянство її бувшого чоловіка. Якщо він родивсь у Злучених Державах, є можливіть дістати копію метрики уродження від заряду здоровля. Але коли нема дотичних записок, то можна перевести знову реєстрацію уродин на підставі зізнань двох свідків, очевидно старших від того чоловіка. Інші джерела, де дістати потрібні інформації, це виборчі реєстри, по котрі треба вдатись до виборчої комісії даної місцевости.

Люди чужинецького роду, котрі претендують на американське громадянство через натуралізацію родичів або чоловіків, але не мають на це доказів, можуть теж дістати певні інформації з виборчих реєстрів. Ще кращі джерела це реєстри місцевих натуралізаційних та центрального бюра у Вашинґтоні. Наприклад, натуралізаційне бюро округи Ню Йорку проватить від 27 вересня 1906 року поазбучні записки всіх людей, котрим стейтові чи федеральні суди видали цертифікати громадянства. Та округа обіймає 28 повітів східньої частини стейту Ню Йорку та північної части Ню Джерзі. Коли натуралізація мала місце перед 27 вересня 1906 року, буде трудніше вишукати реєстри, бо такі записки переховують ріжні федеральні та стейтові суди.

Особи, що набули громадянство через натуралізацію родичів, або чоловіків в округах поза Ню Йорком, повинні звертатись до натуралізаційного бюра тієї округи, де натуралізація мала місце, якщо мають дотичні інформації. Тепер у багатьох округах заведено систему ведення реєстрів на взір нюйорський. Хто не має будьяких відомостей про те, де і коли натуралізація мала місце, повинен писати прямо до Іміґраційного та Натуралізаційного Бюра у Вашинґтоні. Від 1906 року всі натуралізаційні суди обовязані висилати копії громадянства до Вашинґтону, отже в більшости випадків Центральне Бюро, здається, зможе провірити натуралізацію відповідно до згаданої дати. Пишучи по такі реєстри, треба подати всі можливі інформації про натуралізованого, а особливо повне імя особи, назву й осідок суду, приблизну дату, місце уродження і дату приїзду до Злучених Держав.

Одержання доказів американського громадянства у багатьох випадках забере багато часу. Може бути потрібна поміч від громадської установи, обзнайомленої з натуралізаційними законами та процедурою. Трудне положення, в якім багато американських горожан чужинецького роду на роботах В.П.А. знайдуться, наглядно виказує, що докази громадянства варто завсіди держати готові під руками.

ФЛІС.

Добре питання.

— Таточку, що це таке „нічна каварня"?

— Це така каварня, з якої гості вертаються в білий день.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ОЗОН ПАРК, Н. Й.

Згадують заслуженого орґанізатора.

Товариство „Вільна Україна", від. 200 У. Н. Союзу, бажає зазначити, що в „історії цього товариства, яка подана в Пропамятній Книзі У. Н. Союзу, зазначено, що гром. Іван Ґеба ввійшов до першого уряду товариства. Та треба ще додати, що цей заслужений громадянин був теж і першим орґанізатором цього відділу У. Н. Союзу.

—o—

ГЕМТРЕМК, МІШ.

Справлення пропустки.

З Товариства „Згода", від. 20 У. Н. Союзу, подають, що між списом урядників цього відділу, поміщеним у Пропамятній Книзі У. Н. Союзу, бракує імени Івана Крупки, довголітнього фінансового секретаря відділу.

Не орієнтується.

У вищій клясі одної ґімназії в Австрії питає учитель, як називається президент міністрів.

Ученик не годен відповісти на таке важке питання.

— Щож, приятелю, не читаєте жадної гумористичної ґазети?

ЖІНКИ ВОЛОДІЮТЬ У ГОЛЯНДІЇ

(1)

Голяндська княжна Юліяна вже одружилася з кянзем Бернардом фон Ліппе-Бістерфельд. Юліяна, це наслідниця престолу, одинока дочка королеви Вільгельміни.

Молодий князь Бістерфельд після заручин одержав голяндське громадянство й іменутали його рітмайстром блакитних гузарів. Кажуть, що княжна недавно зазнайомилася з кн. Бістерфельдом. Сталося це, мовляв, завдяки одному голяндському акистократові, якого приятелем був князь Ліппе-Бістерфельд. Аристократ той показав княжні фотоґрафію приятеля і наслідниця престолу закохалася відразу в молодому князеві.

Королева Ема.

17 жовтня 1890 року голяндська урядова ґазета „Стандард" принесла вістку, що король Голяндії Вільгельм III тяжко занедужав. Королеві, що вже мав 73 роки, з кожним днем ставало гірше. 29 жовтня ґенеральна рада ухвалила постанову, що король уже не в силі володіти.

13 листопаду 1890 року проголосили реґенткою королеву Ему, жінку Вільгельма III. Десять днів опісля Вільгельм III помер. З ним вигас оранський дім у мужеській галузі. Голяндська корона перейшла на 10-літню дочку Вільгельміну, а за неї правила мати, королева Ема-вдова. Так то вона була першою жінкою, що володіла в Голяндії.

Королена Ема була для Голяндії не лише добра реґентка, а також дуже дбайлива мати, що опікувалася „малою королевою", як голяндці прозивали Вільгельміну. А Вільгельміна вже замолоду не мала часу на розривки та забави.

„Онс Вільгельмінте".

Одиноковою розривкою будучої володарки були фізичні вправи. Що ранку виїздить верхом, а як погода дописує — плаває. Цікавиться мистецтвом, учиться малярства.

Одного ранку виїхала біциклем із замку до тоді ще малої рибальської оселі Шевенінґен. Тут сіла на старому човні та стала малювати образ: рибальські сіти, старі човни, каміння. Кілька рибальських хлопців приглядаються її роботі, кожний мазок пензля порівнюють із дійсністю. Навіть дають поради. Потім приступає старий рибалка, кинув оком на вже готовий малюнок, а сердитий, що хлопчиська тут дармують, каже до Вільгельміни:

— Справді булоб ліпше, колиб ти дома помагала мамі, ніж тут Господеві красти час і псувати такий гарний папір.

Вільгельміна слухняно замкнула рисунковий бльок і сказала:

— Правду кажете, я мушу ще дуже багато вчитися. Та щоб я могла помагати моїй мамі, то ще мушу підіждати кілька літ.

Всміхнулась, сіла на біцикель і відїхала. Рибалка видивився збентежений та міг лише промовити: „Боженьку, цеж наша Вільгельміна! (Онс Вільлеьмінте!), як вкінці пізнав голяндську „малу королеву".

Так помало всі пізнали Вільгельміну, головнож завдяки її доброму серцю. Всі бідні люди в дільниці Гет Льо знають її, бо майже що дня туди навідується.

Як Вільгельміні було 15 літ, поїхала з матірю до Бельґії. Тут хотіли молодій королеві представити дочку голяндського дипльомата, що виховувалася в Брюселі. Вільгельміна сказала на те:

— Голяндка, яка не хоче виховуватися в Голяннідії, не є вже для мене голяндкою.

Вільгельміна вивчила дуже легко німецьку, французьку, анґлійську й італійську мову.

Раз учителька-анґлійка завдала Вільгельміні задачу: нарисувати на таблиці з памяти европейські держави. Вільгельміна нарисувала, лише Голяндія вийшла в неї розмірно завелика в порівнянні з іншими державами.

Учителька глянула докірливо на ученицю.

— Прошу, — відповіла Вільгельміна — я нарисувала Европу так, як я її бачу!

— Даруйте, — запримітила вчителька — та ви передовсім не нарисували Великої Британії.

— Правду кажете. Вашого королівства!

І нарисувала три невеличкі клаптики землі. Перший це Анґлія, другий Шотляндія, а третій такий великий, як оба попередні краї — це Ірляндія.

27 серпня 1898 року (чотири дні перед її повнолітністю) міністерська рада передала Вільгельміні приготовлену престольну промову. Вільгельміна перечитала промову уважно та віддала шефові кабінету зі словами:

— Вона мені зовсім не подобалася.

— Чи може ваша королівська величість написали щось ліпше? — спитав злісно досвідчений шеф кабінету.

— Так, — відповіла Вільгельміна та взяла аркуш паперу, на якому списаний був хід думок її промови. — Може перечитаєте мій рукопис.

Всі глянули збентежені, бо ніхто не сподівався, що Вільгельміна щось приготовила. Вона нікому не згадувала, навіть матері.

Шеф кабінету перечитав і відповів з усмішкою:

— Гадаю, що міністерська рада не має щонебудь додати або змінювати. Ваша промова ліпша ніж наша, бо з неї говорить серце голяндської королеви.

Так то Вільгельміна стала володаркою Голяндії на 18-му році життя, так як колись на 18-му році Вікторія стала англійською королевою.

Голяндський нарід хотів доказати, як любить свою молоду королеву. В усіх селах і містах, на всіх площах і базарах збирали датки на дорогий коронаційний дарунок. У дні коронування передали королевій дарунок від усього народу „золотий повіз". Це мистецький твір у стилі голяндського ренесансу. Прикраси зображують головні галузи занять голяндських громадян: торговлю, плавбу, хліборобство, промисл. Колеса це сонце, а шпиці це проміні сонця, що зображують славу оранської династії. В середині є дорогоцінні ґобеліни з типовими голяндськими цвітами: туліпанами, гіяцинтами та нарцизами. Крім того нутро повозу прикрашують два чудові образи професора Ван дер Вай. Один образ зображує поклін молодої Голяндії династії Оранії, на другому бачимо індійських князів, що приносять цінні дарунки „голяндській дівчині".

(Кінець буде).

Чемний.

— Що це за тика від фасолі там біля фортепяну?

— Це моя наймолодша донька.

— Боже, яка ця дівчина прекрасна й гарна виросла!

—o—

Між приятельками.

— Знаєш, вистарчить, як я подивлюся комусь прямо в очі, то знаю, що про мене думає.

— З певністю, це справляє для тебе неприємну ситуацію.

Клопіт.

— Ти сказав вчора в Данилюків, що оженився зо мною тому, що я вмію добре варити. А добре знаєш, що я ледви ошкробати бараболю вмію. Чому ж ти так сказав?

— Бо мені не впало на думку нічого мудрішого на оправдання моеї женячки.

ВІРУВАННЯ І ПОВІРЯ СТАРИННИХ НАРОДІВ

—o—

Із джерел, які заховалися до наших часів, знаємо, що віра первісних египтян була чиста та проста. Не приносили в жертву нічого іншого, лиш овочі та цвіти; почитали сонце, бо вважали його заступником божества, як його найдосконаліший твір.

По всьому Египті ставили святині богові сонця, званому Ра. Старинні перуанці мали таку саму віру, на прославлення сонця уладжували соняшні торжества, звані Ра-мі. Фенікійці, споріднені з египтянами, знали вже й божків. І так, мали божка Ваала й Молоха. Ваал зображав добру, Молох злу силу сонця. Египтяни вірили в безсмертність душі та воскренення тіла. Тому зберігали тіла померлих бальсамуванням. Азтеки муміфікували своїх мерців так, що виймали нутрощі, а тіло виповняли запашними складниками.

Гріхів допускалися люлюди здавен-давна. Сповідь і покута це були головні релігійні обряди вірджінських і азтецьких індіян. Тіла мерців кропили свяченою водою.

Злі духи все страшили. Видно, що людські прапредки вже не мали чистої совісти. Фенікійці для страшення малих і великих мали злого духа, званого Забуб, перувіянський чорт звався Цупаі. Перуанці знали також кадило, яке спалювали у святинях. У жертву приносили звірята, досліджували їх нутрощі та віщували з них будуччину собі й іншим народам.

Египтяни любувалися в астрономії. Це належало до їх релігії. Тоді вже вірили також в інших богів, а один із них звався Гелій. Його син забажав кермувати соняшним возом, та зробив це так нещасливо, що спалив землю. Тоді „Сонце" наблизилося значно до землі та спричинило тут велику пожежу, перед якою врятувалися лише ті, що жили в морях і ріках. В дійсности цей соняшний віз то була невідома велика комета, одно з багатьох „літаючих сонць".

Американські індіяни вірили, що духи мертвих задержують вигляд такий, який мали за життя. Вірили, що є пекло під землею, а небо понад хмарами. Душі лихих стоять, мовляв, по бороду в воді та споглядають на небо, на щасливу землю добрих, куди ніколи не дістануться. Племя зуінів один день проводило між гробами своїх мертвих. Отже це щось як наші поминки. Вірили також, що душі померлих входять у звірята або в інших людей. Душі злих людей, мовляв, увіходять у ропухи. Зрештою і наш нарід погорджує ропухами.

Словяни та германи вірили у вовкулаків, або в переміну людей у вовків. Казка про ловця, що пустився за звірем, а цей звір нараз перемінюеться в людину, відома між американськими індіянами, а також в Европі.

Заяця здавен-давна боялися люди у Старому й Новому Світі. І наш нарід вірить, що кого перебіжить заяць, того не мине нещастя. Старинні айрищі так боялися заяця, що уладжували на нього справжню погоню, а коли знайшли заяця між худобою, вірили, що то чарівниця перемінилася в заяця. Зате попросту почитали заяця наче бога в Мексику. Один із мексиканських святих, начальник Набасо, по смерти, мовляв, перемінився в білого заяця і в тій формі піднесений до божеської гідности. Египтяни мали білого бика, званого апіс, в якого вірили, що має надприродню силу та по смерти перемінюеться в бога.

Не лише американські народи, а й інші вірили і вірять, що епілептики та навіжені це навіщені диявoлом. Недугу спричинюють злі духи, які входять до тіла хорого. Духів звірят дуже бояться. Це, мовляв, є злі духи. Коли покинуть хорого дякують їм. Коли хорому індіянинові з Омаги відіб'ється, вірить, що з нього вийшов злий дух, якому в його тілі не сподобалося. І зараз, як йому відіб'ється, каже індіянин: „Дякую тобі, звіре!" Признавалися до гріхів тому, щоби вспокоївся злий дух і щоб покинув тіло.

В Америці також заховалася віра в істоти на пів людські на пів звірячі. Вірять, що їх предки мали хвости, а як їх позбулися, тоді „безстидна лисиця посилала що ранку питатися, як ведеться їх хвостам. Ведмедеві притому трясли́ся товсті боки від сміху з такохо жарту".

ЛОВЦІ ПЕРЕЛ

Коли власниці справжніх перел знали б, як добувається ті перли, то мабуть пересталиб їх любити. Доволі познайомитися з життям ловців перел, щоб просто зненавидіти ці клейноти. Вониж коштують нещасних сомалійських нурців стільки сліз і труду...

Злидарі.

Відпоручник „Маріян" оповідає про життя цих злидарів, що за марні гроші полюють на перлові мушлі в глибинах моря, де з усіх боків грозить людині небезпека.

Один грецький підприємець возить на своїому пароплаві „Патріс" цілий гурт злиденних сомалійців. Він не покидає їх з тої простої причини, що не так легко наняти нурців, а далі, що треба їх пильнувати, щоб часом котрийсь із них не привластив собі якоїсь цінншої перли.

— Кафа, той, що виловив мені найгарнішу перлу, — оповідає цей грек журналістові — довжний мені 300 франків за харчі, що їх я доставив його рідні. Ну, й тепер він мусить мені відробити цей довг, тимпаче, що його батько перед смертю позичив у мене 500 франків. Кафа вартий вісімсот франків. Та він уже не вспіє повернути мені довгу, бо недовго потягне. Решту довгу відробить його син.

Глухонімі.

Більша частина цих невільників це глухонімі, абож напів-пришелепуваті. Багато з них нарошне зіпсули собі слух, пробиваючи гострим ножем „барабанчик" в ухах, бо не можуть слухати вічного шуму моря й дудніння в ухах. Трапляються випадки, що нурець з приводу дошкульного гомону в глибині божеволіє, або стає дурнем.

Глухонімі нурці ліпше платні, бо вони можуть довше побувати під водою. Вони працюють невпинно й докладно, наче машини, тимто й заробляють більше від інших. Також сліпих нурців підприємці радо витають.

Торгують людьми.

В Масаві, в Еритреї, один арабський купець веде торгівлю невільниками. На подвірю його дому відбувається справжній торг на нурців. На ціну впливає обставина, як довго нурець зуміє перебувати під вдою.

Найвищу ціну добуває нурець, що видержить під водою півтретя мінути. В домі новітнього торговця невільниками сидять на камяних лавах сомалійці, що вже літами ловлять перли. Їхній вигляд — жалюгідний. Дивлячись на них можна догадатися, як довго вони вже працюють. Новики проворні й сильні, „старі" згорблені, з запалими грудьми та вистаючими ребрами. Як кажуть, ніякий нурець не може довше працювати як десять літ. Смерть визволяє їх із жахливої неволі, ще заки прийде старість.

Мало котрий нурець добуде „гроші".

Один нурець виловив був на власну руку дуже гарну перлу. Коли арабський купець сказав йому, що ця перла варта понад 600 тисяч франків, нещасний нурець на радощах збожеволів і кинув перлу до моря.

Злочинці.

На побережжі Червоного моря аж кишить від авантуристів та дурисвітів. Торговці перлами зорганізовнаі в могутню мафію, що киристується чорними невільниками та використовує їх немилосерно. Це жорстокі, безсердечні люди, але й вони наражені на вбивчі атентати міжнародніх злодіїв.

Отже й нурці й торгівці, „рекіни" перлового промислу невпинно заглядають смерті в вічі.

Пристань Баґеін, це справжнє пекло. Тільки вранці можна виходити з дому (3—8 год.). Недостача води до питтятя наражує мешканців на муки з приводу спраги.

Про міністрів.

Новоіменований міністер обіздив край. Одного дня заїхав перед заведення для божевільних і каже до портієра:

— Зараз замельдуйте мене у директора. Скажіть, що приїхав міністер.

— Алеж просимо ближче — каже портієр, — у нас уже є 11 міністрів, з вами буде цілий тузин.

—o—

В бюрі.

Директор: Чому той великий тягарець стоїть на вашім бюрку?

Урядовець: Бо пан дидиректор казав, щоб на ті акти покласти особливу вагу.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (97)

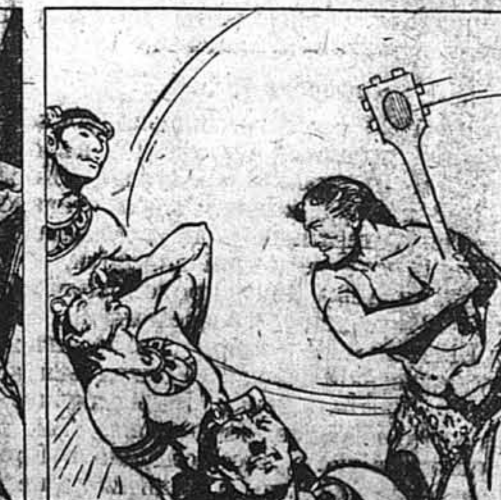
Зручний Тарзан подавався з одного боку на другий, але куди він лиш пустився, все натрапив на ватагу маянців, що з озвірілим виглядом вимахували грубезними дрючками. Він побачив, що окружений. Це бачили також маянці. Всі вони почали повільно, але послідовно посуватися до середини і в той спосіб замикати Тарзана у своюму колі.

Тарзан зрозумів небезпеку. Він знав, що поки його руки і ноги вільні, то в нього ще є маленька надія на рятунок. Коли ж ці потвори схоплять його і звяжуть йому руки та ноги, то він пропав. Тому, не надумуючись довго, він рішився сам звести остаточну боротьбу з цею дикою юрбою маянців. Вслід за тим він кинувся на одного маянця, найбільшого зі всіх.

Маянський велитень підніс вгору дрючка і хотів ним ударити Тарзана по голові. Але Тарзан спинив його руку, що держала дрючок, у половині дороги, а другою рукою, що стиснулась у залізний кулак, ударив його так сильно в лице, що великан опустив дрючка, а сам повалився на землю. Тепер, маючи сам дрючок у руках, Тарзан взявся до роботи.

Блискавкою він пускав дрючка направо й наліво і від цього маянські потвори падали мов мухи. Вони були дуже сильні, але не були такі скорі тілесно й умово, як Тарзан. Вони не вміли так скоро ухилятись від ударів, як Тарзан, а також коли бачили небезпеку, то не усвідомлювали собі її так скоро, як це робив король нетрів.